

РЕАЛІЗАЦІЯ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ У ВІТЧИЗНЯНОМУ ОСВІТНЬОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Розглядається нормативно-правова база, що регламентує вітчизняну державну політику в сфері раннього дитинства і складає законодавче підґрунтя для реалізації художньо-естетичного розвитку дітей 1-3-х років. Проаналізовано Закони України, нормативні документи, освітній стандарт, програми розвитку, навчання і виховання дитини раннього віку. Виокремлено мету, завдання та форми організації мистецької освіти дітей раннього віку на сучасному етапі реформування освіти в Україні.

Ключові слова: дитина раннього віку, художньо-естетичний розвиток, освітнє законодавство України, нормативні документи.

У законодавчому полі України на момент 2019 року розроблено низку нормативних документів, покликаних реалізувати державну політику у сфері раннього дитинства, зокрема, забезпечувати такий її напрям як художньо-естетичний розвиток дитини 1-3-х років життя. У розробці освітнього законодавства Україна спирається на документи, прийняті міжнародними організаціями ООН, ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ у вирішенні проблем міждержавного рівня, пов'язаних із забезпеченням країнами світу прав і свобод дітей, створення максимально сприятливих умов для їх повноцінного фізичного, соціального і духовного розвитку. Міжнародну нормативну базу у галузі дитинства складають: Декларація прав дитини (1959), Конвенція про права дитини (1989), Всесвітня декларація про забезпечення виживання, захисту і розвитку дітей (1990), проект «Освіта для всіх» (ОДВ) (2000), документ спеціальної Сесії ООН в інтересах дітей «Світ, сприятливий до дітей» (2002). Комітет по правам дитини на своїх сесіях систематично ознайомлює світову громадськість із результатами виконання країнами резолюцій, що сприяють здоровому розвитку і психо-соціальному благополуччю дітей, і намічає перспективні кроки щодо покращення ситуації з дитинством як у світі в цілому, так і у окремих регіонах і країнах. Наслідки

впровадження стратегій всесвітнього проекту ОДВ, зокрема, у питанні раннього розвитку, представлені на всесвітніх доповідях по моніторингу.

Отже, міжнародні організації ООН, ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ консолідують зусилля науковців і практиків у розробці важливих ініціатив, з метою поліпшення стану у важливій сфері – здоров'я, освіти і розвитку дітей та допомагають урядам країн світу у формуванні політики, спрямованої на реалізацію потенціалу дітей з їх народження.

Зважаючи на міжнародні інноваційні стратегії у сфері дитинства, в Україні розроблено ряд законодавчих документів, що визначають вітчизняні пріоритети освітньої політики у зазначеній сфері. Концептуальні положення державної політики щодо раннього дитинства висвітлено у Законах України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про культуру», “Про соціальну роботу з дітьми і молоддю”, “Про охорону дитинства”. Стратегічні орієнтири реалізації дошкільної мистецької освіти в країні, що забезпечує художньо-естетичний розвиток дітей раннього віку, накреслено Національною стратегією розвитку освіти України до 2021 року [7], Концепцією розвитку освіти України на період 2015-2025 років (проект)[5]. Послуговуючись міжнародними орієнтирами, Україна намітила Національний план дій (на період 2016-2021 р.р.)[6], прийнятий удосконалити державну політику у напрямі дотримання прав та найкращих інтересів дітей згідно пріоритетів Стратегії Ради Європи. Отже, розроблені нормативні документи засвідчують наявність законодавства, що уможлиблює функціонування системи дошкільної освіти.

У Законі України «Про дошкільну освіту» зазначається про необхідність забезпечення всебічного розвитку дитини відповідно до її задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних, психічних та фізичних особливостей, культурних потреб (ст. 4) [4] на всіх етапах становлення особистості дитини, зокрема, й у

ранньому дитинстві. Також визначено завдання дошкільної освіти, що розпочинається у ранньому віці: збереження та зміцнення фізичного, психічного і духовного здоров'я дитини; формування особистості дитини, розвиток її творчих здібностей, набуття нею соціального досвіду та ін. (ст. 7) [4].

Художньо-естетичний розвиток дітей 1-3-х років у системі дошкільної мистецької освіти відбувається на базі закладів дошкільної освіти державної, комунальної та приватної форм власності у різних типах навчальних закладів: ясла, ясла-садок, дитячий садок, ясла-садок компенсуючого типу, дитячий будинок інтернатного типу, ясла-садок сімейного типу [4]. Незалежно від підпорядкування, типів і форми власності мистецька освіта дітьми раннього і дошкільного віку здобувається відповідно до Базового компонента дошкільної освіти України [1, с. 6], затвердженого Міністерством освіти і науки України. Змістовою освітньою лінією «Дитина у світі культури» передбачено «...формування почуття краси в її різних проявах, ціннісного ставлення до змісту предметного світу та світу мистецтва, розвиток творчих здібностей, формування елементарних ...художньо-продуктивних навичок,... Результатом оволодіння дитиною різними видами художньо-естетичної діяльності на кінець старшого дошкільного віку є сформоване емоційно-ціннісне ставлення до процесу та продуктів творчої діяльності, ...; здатність орієнтуватися в розмаїтті властивостей предметів, розуміти різні способи створення художніх образів, виявляти інтерес до об'єктів, явищ та форм художньо-продуктивної діяльності, а також оволодіння навичками практичної діяльності,...»[1, с. 6], що засвідчує її художньо-естетичний розвиток.

В Україні Державний стандарт дошкільної освіти України реалізується чинними програмами – комплексними (як основними) і парціальними (для поглибленої освітньої роботи за певними профілями), що самостійно обираються колективами дитячих садків. Серед програм, за якими працюють вихователі закладів дошкільної освіти з дітьми раннього віку у забезпеченні їх мистецького

розвитку, наступні : комплексні – «Дитина» (від 2-х до 7-ми років), «Соняшник» (ранній вік), «Я у Світі. Ч.1» (нова редакція), «Оберіг» (від народження до 3-х років); парціальні – авторська інноваційна програма з фізичного виховання «Казкова фізкультура», програма художньо-естетичного розвитку «Радість творчості». Програми конкретизують основні завдання художньо-естетичного розвитку дітей раннього віку, формування їх особистості та визначають зміст освітнього процесу, показники розвитку дитини у художньо-естетичній сфері.

Художньо-естетичний розвиток дітей раннього віку відбувається у процесі музичної, образотворчої, театралізованої діяльності, де діти розвивають свої задатки (рухові, комунікативні, образотворчі, музичні та ін.). Зміст мистецько-педагогічної роботи з дітьми конкретизовано у програмах по цих видах діяльності відповідно. Основна форма організації художньо-естетичної діяльності дітей у ЗДО – заняття, поступається інтегрованої мистецької діяльності, що відбувається в умовах «живого» планування (термін Гавриш Н.В.).

Зміни в освітній системі України у відповідь на суспільні потреби, що означилися внесенням поправок у Закон України «Про освіту» [4], розробкою концепції «Нова українська школа», трансформують дошкільну освіту і її мистецьку ланку. До інновацій у організації освітнього процесу дітей раннього віку слід віднести наступне [2, с. 5-6]: поступовий відхід від регламентованого розпорядку дня з його традиційними фронтальними заняттями шляхом чергування складових режиму дня, змінення часу між окремими моментами життєдіяльності дітей, зважаючи на біоритми дитини, її потреби та інтереси; відхід від заняття як основної форми; запровадження інтегрованої мистецької діяльності, інтеграція її з іншими видами.; організація різних видів спілкування з дитиною та ін. Акценти зміщуються з навчання дитини на її всебічний розвиток в результаті активної життєдіяльності у певним чином організованих умовах за взаємодії педагогічних працівників і батьків, що трансформує форми взаємодії педагога і дитини на засадах партнерства [3, с. 3].

Таким чином, в Україні художньо-естетичний розвиток дітей раннього віку реалізується завдяки розробленим нормативно-правовими документами, що утворюють законодавче поле і спрямовують діяльність освітньої галузі. Художньо-естетичний розвиток дітей раннього віку відбувається у системі дошкільної мистецької освіти, на базі дошкільних закладів різних типів, що реалізують зміст програм у різних видах художньо-естетичної діяльності. У відповідь на соціальне замовлення оновилися Закон України «Про дошкільну освіту», програми дошкільної освіти; концепція «Нова українська школа» зумовила зміни у підходах і організації дошкільної і зокрема, мистецької освіти дітей раннього віку.

Список літератури

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; Авт. кол-в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. — К.: Видавництво МОНМС України, 2012. – 26 с.
2. Беленька Г. Кожен день – у радість / Дошкільне виховання. – 2018. – № 9. – С. 2-7.
3. Гавриш Н., Крутий К. Які зміни очікують дошкілля? / Дошкільне виховання. – 2017. – № 11. – С. 2-6.
4. Закон України «Про дошкільну освіту» [Електронний ресурс]: URL: <https://zakon.help/law/2628-III> (дата звернення: 11.09. 2019).
5. Концепція розвитку освіти України на період 2015-2025 років (проект). [Електронний ресурс]: URL: [//tnpu.edu.ua/EKTS/proekt_koncers.pdf](https://tnpu.edu.ua/EKTS/proekt_koncers.pdf) (дата звернення: 11.09. 2019)
6. Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини на період до 2021 року [Електронний ресурс]: URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/uryad-uhvaliv-nacionalnij-plan-dij-shodo-realizaciyi-konvenciyi-oon-pro-prava-ditini-na-period-do-2021-roku> (дата звернення: 11.09. 2019)
7. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 р.р. [Електронний ресурс]: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (дата звернення: 11.09. 2019)
8. Рагозина В.В. Эстетическое развитие ребенка раннего возраста в системе дошкольного образования Украины / Альманах современной науки и образования. – Тамбов: Изд-во «Грамота», 2014. – № 7. – С. 54-66.
9. Рагозина В.В. Стратегії навчання і розвитку дитини раннього віку в документах ООН і їх реалізація в Україні / Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) за заг ред. проф. Є. І. Коваленко. – Ніжин : НДУ ім. М.Гоголя, 2014. – № 4. – С. 205-210.

